

PRIJAVI Krivično djelo POČINJENO IZ MRŽNJE

Važno je
da se zna!

Šta je krivično djelo
počinjeno iz mržnje?

Krivično djelo počinjeno iz mržnje je svako krivično djelo u kojem je počinitelj djela bio motiviran predrasudom.

KRIVIČNO DJELO
+
PREDRASUDA KAO MOTIV

=
KRIVIČNO DJELO
POČINJENO
IZ MRŽNJE

Kod krivičnog djela počinjenog iz mržnje, jedan ili više počinitelja napada žrtvu koja može biti jedna ili više osoba ili imovina, zbog zaštićenog aspekta identiteta te žrtve, kao što su *vjera* ili *etničko porijeklo*, *rasa*, *seksualna orijentacija* ili *invaliditet*. Slično tome, **incident počinjen iz mržnje** je ispoljavanje netrpeljivosti motivirano predrasudom koje nema elemente krivičnog djela, ili se njegova krivična priroda tek treba utvrditi.

Predrasuda je unaprijed formirano, neosnovano negativno mišljenje o grupi ljudi zbog neke njihove zaštićene karakteristike, koja može biti:

Vjera ili uvjerenje, na primjer: islam, katoličanstvo, pravoslavlje, judaizam, protestantizam, budizam, ateizam ili agnosticizam

Etnička ili nacionalna pripadnost, na primjer: Hrvati, Bošnjaci, Srbi, Kinezi, Romi, Jevreji, Albanci, Rusi ili Sirijci

Primjeri iz BiH:

Tokom obilježavanja katoličkog vjerskog praznika, na Badnje večje, naoružani počinitelj primijetio je tradicionalno ukrašeno božićno drveće ispred kuće jedne porodice koja je slavila praznik, te je ušao u kuću i ubio i ranio nekoliko osoba. Napadač je odabrao svoje žrtve zbog njihove vjere, a tvrdio je da se pokušao osvetiti za ono što je smatrao nepravdom koja se čini muslimanima širom svijeta.

Počinitelj je ispred džamije fizički napao i ozlijedio muškarca koji je išao na jutarnju molitvu za Ramazanski bajram. Napadač, koji je bio druge etničke pripadnosti, vrijeđao je žrtvu na vjerskoj i etničkoj osnovi, rekao mu da ne smije koristiti vjerski pozdrav es-selamu alekum, a na isti način je prijetio i drugim vjernicima.

Počinitelj je demolirao pravoslavnu crkvu, zapalivši predmete koji se koriste u vjerskoj službi, ispisavši uvredljive grafito po zidovima i razbivši prozore. Počinitelj je bio druge etničke pripadnosti.

Muškarac je fizički napao muslimanku u hidžabu. Prije nego što ju je napao na ulici, verbalno joj je prijetio na etničkoj i vjerskoj osnovi, rekao joj da ne smije koristiti pozdrav allahimanet i naredio joj da se gubi. Pokušao je napasti i njenu kćer koja je također imala hidžab. Napadač je bio druge etničke pripadnosti.

Rod ili rodni identitet, na primjer: ženski, muški ili transrodni

Spol, na primjer: žena, muškarac ili interpolna osoba

Dob

Psihički invaliditet, fizički invaliditet ili zdravstveno stanje

Jezik, na primjer, srpski, hrvatski, bosanski, romski ili engleski; ili pismo, naprimjer, ćirilica, latinica ili arapsko pismo

Primjeri iz BiH:

Muškarac, koji je bio različite etničke pripadnosti od žrtve, silovao je i opljačkao stariju ženu, Hrvaticu. Tokom napada, vrijeđao je i ponižavao psokama na etničkom i vjerskom osnovu. Istovremeno je eksplicitno rekao da ne bi opljačkao nekoga ko je istog etničkog porijekla kao i on.

Napadači su pokušali zapaliti kafić čiji je vlasnik pripadnik albanske nacionalne manjine. Napadači su tvrdili da je to osveta za etnički motivirane incidente na fudbalskoj utakmici između reprezentacija Srbije i Švicarske, koji su privukli pažnju javnosti.

Muškarac je verbalno prijetio grupi ljudi srpske nacionalnosti u kafiću čiji je vlasnik Srbin. Koristio je uvrede na etničkoj osnovi i prijetio da će ubiti i povrijediti goste kafića. Dva puta se vraćao u kafić da ga demolira. Etnička pripadnost počinitelja je drugačija od etničke pripadnost njegovih žrtava.

„Rasa“, na primjer: „bijelci“, „crnci“ ili „azijati“

Seksualna orijentacija, na primjer: gej muškarac, lezbejka, heteroseksualac ili biseksualac

Primjer iz BiH:

Nekoliko počinitelja napalo je goste kafića u kojem se okupljaju pripadnici seksualnih manjina, pričinivši materijalnu štetu. Napadači su vrijeđali prisutne goste, koristeći uvredljive nazive i psokve u vezi sa njihovom pretpostavljenom seksualnom orijentacijom.

U BiH, krivični zakoni Brčko distrikta BiH, Federacije BiH i Republike Srpske propisuju krivična djela počinjena iz mržnje u posebnim odredbama. Prema tim odredbama, sudovi trebaju strože kazniti počinitelje takvih krivičnih djela nego za takva ista krivična djela kada ona nisu motivirana predrasudom. Zakoni o krivičnom postupku propisuju obavezu organa vlasti da provedu istragu mogućih predrasudnih motiva koji su bili pobuda za počinjenje krivičnog djela.

Ko su žrtve krivičnih djela počinjenih iz mržnje?

Svako može biti žrtva krivičnog djela počinjenog iz mržnje, jer svako ima nekoliko zaštićenih karakteristika. Žrtve mogu biti bilo koje vjeroispovijesti, etničkog porijekla ili nacionalnosti, „rase“, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spola, starosti ili invaliditeta. Žrtve mogu biti izbjeglice, azilanti ili migranti. Žrtve mogu govoriti bilo koji jezik.

Meta napada može biti osoba, grupa ili njihova imovina. Česte su mete napadača i mjesta povezana sa određenom grupom, kao što su vjerski objekti, kulturni centri, poslovni objekti, škole ili spomenici. Krivična djela i incidenti počinjeni iz mržnje često su popraćeni govorom mržnje. Umjesto napada na određenog pojedinca, počinitelji biraju svoju žrtvu kao člana određene grupe na osnovu njenog izgleda, ponašanja, vidljivih vjerskih obilježja, govora, odjeće ili drugih vidljivih ili identifikacijskih karakteristika. Žrtve su također često izložene stigmatizaciji, marginalizaciji i diskriminaciji u društvu.

Ono što radnju čini krivičnim djelom počinjenim iz mržnje je predrasudni motiv na strani počinitelja, a ne stvarni ili pretpostavljeni identitet žrtve. Čak i kada počinitelj napadne određenu žrtvu greškom, pogrešno misleći da žrtva ima određene karakteristike koje zapravo nema, radnja će se ipak kvalifikovati kao krivično djelo počinjeno iz mržnje. Isto se odnosi i na žrtve koje su meta zato što ih počinitelj povezuje sa određenim identitetom ili grupom, čak i ako počinitelj zna da sama žrtva zapravo nema te karakteristike, naprimjer aktivisti koji se zalažu za prava Roma ili LGBTI osoba. Žrtve mogu biti meta zbog više predrasudnih motiva (npr. etničko porijeklo i vjeroispovijest) ili zbog miješanih motiva (npr. neki predrasudni motiv sa sticanjem imovinske koristi).

Koje posljedice trpi žrtva krivičnog djela počinjenog iz mržnje?

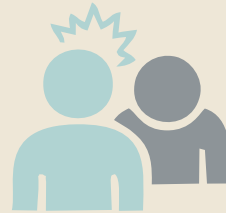

Intenzitet napada može biti različit, od verbalnog napada i prijetnji, preko oštećenja imovine, do teških krivičnih djela počinjenih protiv više ljudi ili čak krivičnih djela s fatalnim posljedicama. Bez obzira na težinu samog krivičnog djela, krivična djela počinjena iz mržnje obično **uzrokuju ozbiljnu i specifičnu psihološku traumu i povredu žrtvama i njihovoj široj zajednici**. Žrtva može živjeti u strahu od novih napada i osjećati se otuđenom i nesigurnom.

Propust organa vlasti da reaguju na krivična djela počinjena iz mržnje na pravilan način dalje pogoršava takvu traumu, ostavljajući žrtvu i njezinu zajednicu nezaštićenom, i na taj način urušava njihovo povjerenje u pravosudni sistem.

Ko su počinitelji krivičnih djela iz mržnje?

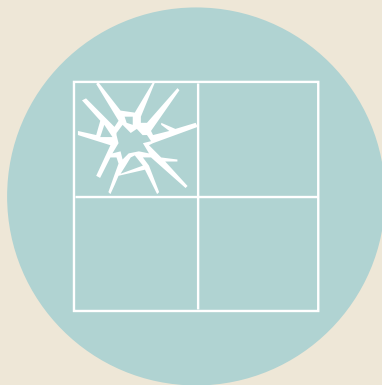
Počinitelji krivičnih djela motivirani su predrasudama i nije nužno da uopće osobno poznaju žrtvu. Dodatne okolnosti vezane za ličnost počinitelja, kao što su **ovisnost o drogama i alkoholu, dob počinitelja, ili činjenica da je počinitelj i ranije vršio krivična djela, ne isključuju** automatski mogućnost da je upravo predrasuda bila motiv za počinjenje krivičnog djela. Važno je znati da nisu svi počinitelji krivičnih djela iz mržnje „ekstremisti“. Zapravo su „obični“ građani ti koji najčešće vrše ovakva krivična djela.

Važno je prepoznati, prijaviti i reagovati na krivična djela počinjena iz mržnje

Posljedice krivičnih djela počinjenih iz mržnje prevazilaze same počinitelje i njihove žrtve, a žrtve su ustvari često oličjenje zajednice koja ima određenu zajedničku karakteristiku. Ti napadi, koji se ponekad nazivaju „krivična djela poruke“, imaju za cilj da pošalju širu poruku da žrtva i njena zajednica ne pripadaju u određeno društvo, da nisu vrijedne ili da su neka vrsta prijetnje koju treba ukloniti. Takve napade počinitelji također mogu iskoristiti da bi dobili veću podršku ili odobravanje svojih predrasudnih stavova i radnji unutar vlastite društvene zajednice.

Propust države da adekvatno reaguje na krivična djela počinjena iz mržnje počinitelji mogu shvatiti kao dozvolu za eskaliranje nasilja i za napade na nove žrtve. Žrtve i njihove zajednice mogu vidjeti taj isti propust kao dokaz indiferentnosti države i mogu odbiti saradnju sa policijom i drugim organima vlasti u budućnosti. Da bi se nosile sa datom situacijom žrtve također mogu pribjeći opasnim strategijama, poput osvete, samonametnute izolacije ili getoizacije, pa čak i preseljenja. Kada se krivična djela počinjena iz mržnje ne tretiraju ozbiljno, ona mogu podijeliti društvo, zato jer se takvim odnosom normalizuje netrpeljivost i nasilje.

Šta možete očekivati nakon što prijavite krivično djelo ili incident počinjen iz mržnje?

Nakon prijave incidenta ili krivičnog djela počinjenog iz mržnje, policija, zajedno sa tužilaštvom, započinje sa provođenjem predistražnih radnji. Sudskom postupku prethodi niz neophodnih koraka. U nastavku se nalaze osnovne smjernice o tome šta može očekivati osoba koja prijavi incident ili krivično djelo počinjeno iz mržnje:

Od policije:

- Da provede predistražne radnje, što znači da razgovara sa žrtvom i mogućim svjedocima i prikuplja različite vrste dokaza, uključujući dokaze o predrasudnom motivu.
- Da sasluša osumnjičenog, žrtve i svjedoke.
- Da o tome obavijesti tužioca, bilo odmah ili u roku od sedam dana, u zavisnosti od težine prijavljenog incidenta.
- Da slijedi naredbe i upute tužioca o načinu nastavka istrage.
- Da izda prekršajni nalog, odnosno učestvuje u prekršajnom postupku protiv optuženog nakon što se utvrdi da je incident bio prekršaj, a ne krivično djelo.

Žrtve i svjedoci se potiču da prijave svako krivično djelo, uključujući i krivično djelo ili incident počinjen iz mržnje.

Čak i ako se istraga ili predmet ne nastave ili se krivično djelo kvalifikuje kao „obično“ krivično djelo zbog nedostatka dokaza o predrasudnom motivu ili zato što počinitelj zapravo nije djelovao zbog predrasude ili se nije mogao pronaći, od ključne je važnosti da se svi incidenti i krivična djela prijave.

Od tužilaštva:

- Da provede detaljnu istragu krivičnog djela koja treba rasvijetliti događaj i imati za cilj identifikaciju jednog ili više počinitelja i njihovih motiva.
- Da utvrdi koja vrsta djela je počinjena, uključujući krivično djelo iz mržnje i da jasno navede motiv koji stoji iza njega, uključujući predrasudni motiv.
- Da provede dodatne istražne radnje kada je to potrebno.
- Da pokrene krivični postupak protiv optuženog, i da optuženog i sud upozna sa optužbama koje se optuženom stavljaju na teret.
- Da sudu predloži određivanje pritvora ili neke druge mjere za osumnjičenog ili optuženog.
- Da uvrsti imovinskopravni zahtjev žrtve u optužnicu i prikupi dokaze potrebne da se taj zahtjev potkrijepi.
- Da uloži žalbu kada se ne slaže sa odlukom suda.
- Da donese pisanu naredbu ukoliko se istraga neće provoditi ili se obustavi, u kojoj će objasniti razloge za takvu odluku te da je dostavi žrtvi i osobi koja je prijavila djelo.
- Da upozna žrtvu sa pravom da preuzme krivično gonjenje i zastupa optužnicu kada tužilac nakon potvrđivanja optužnice izjavi da odustaje od optužnice. Ova mogućnost postoji u Republici Srpskoj.

Od suda:

- Da vodi krivični postupak protiv optuženog.
- Da obavijesti žrtvu ako se tužilac i optuženi odluče da pregovaraju o priznanju krivnje, u kom slučaju optuženi priznaje krivnju a zauzvrat dobije blažu kaznu ili sankciju.
- Da pozove žrtvu da prisustvuje saslušanju svjedoka ili rekonstrukciji događaja.
- Da odluči hoće li osumnjičenom ili optuženom odrediti, produžiti ili ukinuti pritvor i da odluči o drugim mjerama koje predlaže tužilac.
- Da pozove žrtvu da iznese završnu riječ na kraju suđenja, što je prilika za žrtvu da objasni kako je krivično djelo uticalo na nju.
- Da odluči na osnovu dokaza da li je optuženi kriv ili nevin i da detaljno obrazloži odluku.
- Da strože kazni počinitelja krivičnog djela iz mržnje.
- Da obavijesti žrtvu kakva je presuda donesena i da je uputi šta još može uraditi, na primjer, u vezi sa imovinskoopravnim zahtjevom.
- Da upozna žrtvu sa pravom da preuzme krivično gonjenje i zastupa optužnicu kada tužilac nakon potvrđivanja optužnice izjavi da odustaje od optužnice. Ova mogućnost postoji u Republici Srpskoj.
- Da provede prekršajni postupak protiv optuženog, kada je to relevantno.

Žrtva:

- Da se za vrijeme istrage i glavnog pretresa s njom obavi razgovor i da se sasluša o okolnostima događaja.
- Da se nikada ne ispituje o seksualnom životu prije (i poslije) krivičnog djela, posebno ako je djelo povezano sa seksualnim napadom, seksualnom orijentacijom ili rodnim identitetom.
- Da bude obaviještena ukoliko tužilac odluči da neće pokretati ili dalje voditi istragu i da ima priliku da podnese pritužbu protiv takve odluke.
- Da odluči da li će podnijeti imovinskoopravni zahtjev i da joj se pomogne da to uradi.
- Da bude obaviještena o toku postupka i načinu na koji u njemu može učestvovati kao oštećena strana.
- Da bude obaviještena o pravu da preuzme krivično gonjenje i zastupa optužnicu kada tužilac nakon potvrđivanja optužnice izjavi da odustaje od optužnice. Ova mogućnost postoji u Republici Srpskoj.

Od svjedoka:

- Da se tokom istrage i postupka s njim obavi razgovor i da ga se sasluša o okolnostima događaja.
- Da ga se nikada ne ispituje o seksualnom životu prije (i poslije) krivičnog djela, posebno ako je djelo povezano sa seksualnim napadom, seksualnom orijentacijom ili rodnim identitetom.
- Da ima pravo na zaštitu, pod određenim uslovima, u toku i nakon postupka.

I onda kada prijava ne rezultira krivičnim gonjenjem, podaci iz prijave mogu pomoći u drugim istragama ili predmetima, mogu ukazati na obrazac neprihvatljivog ili opasnog ponašanja ili pomoći u sprečavanju novih krivičnih djela.

Sram, nevjerica i strah od osвете ili novog incidenta ili da će možda biti napadnuti drugi članovi zajednice, često su faktori koji sprečavaju žrtvu da policiji prijavi incident ili krivično djelo počinjeno iz mržnje. Ponekad žrtva ne vjeruje da će organi vlasti uraditi bilo šta da pomognu, a ponekad žrtva ili svjedok ne razumije važnost prijavljivanja incidenta ili krivičnog djela počinjenog iz mržnje.

Krivična djela počinjena iz mržnje možete prijaviti anonimno. Bolje je djelo prijaviti anonimno, nego ga nikako ne prijaviti. Policija i tužilaštvo imaju obavezu istražiti svaku prijavu o počinjenom krivičnom djelu iz mržnje, čak i kada se radi o anonimnoj prijavi, ukoliko postoje pouzdane informacije i dokazi.

Prijavljivanje krivičnih djela ili incidenata počinjenih iz mržnje

Svako ima pravo, a nekada i dužnost, da prijavi počinjeno krivično djelo. Svako krivično djelo se treba prijaviti, bez obzira da li ste njegova žrtva ili svjedok.

Prijava se podnosi policiji, odnosno tužilaštvu i može biti usmena (lično ili telefonom) ili pisana.

Ako niste zadovoljni onim što je policija ili tužilaštvo uradilo na osnovu vaše prijave, obratite se Instituciji ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava BiH na broj telefona: 051 303 992 ili na e-mail adresu: info@ombudsmen.gov.ba Svi kontakt detalji i informacije o vrsti pomoći koju pruža Institucija o m b u d s m e n a d o s t u p n i s u n a <https://ombudsmen.gov.ba>

Jedinstveni broj telefona za policiju u BiH:

122

Adresar pravosudnih institucija u BiH:

<https://vstv.pravosudje.ba/>

Krivična djela se mogu prijaviti i anonimno, putem telefonske linije

ili putem formulara dostupnog na:

<http://www.sipa.gov.ba/hr/kontakt>

PRIJAVA krivičnog djela ili incidenta počinjenog iz mržnje

Osoba kojoj prijavljujete događaj ili podnosite izvještaj treba **detaljno zabilježiti ono što govorite**. Imate pravo da te bilješke pročitate kako biste mogli potvrditi njihov sadržaj.

Ukoliko ste zadobili fizičke povrede, potražite **medicinsku pomoć** i insistirajte na ljekarskom nalazu. Taj nalaz, zajedno sa medicinskom dokumentacijom o bilo kakvom drugom liječenju povreda nastalih napadom, te o vašem fizičkom i psihičkom zdravlju nakon napada može se koristiti kao dokaz na sudu.

Kada se prijavljuje incident ili krivično djelo počinjeno iz mržnje bitno je da:

! **Opišete** svojim riječima tačno **šta se desilo**, gdje i kada. Dajte opis napadača, vozila, predmeta ili oružja koje je koristio.

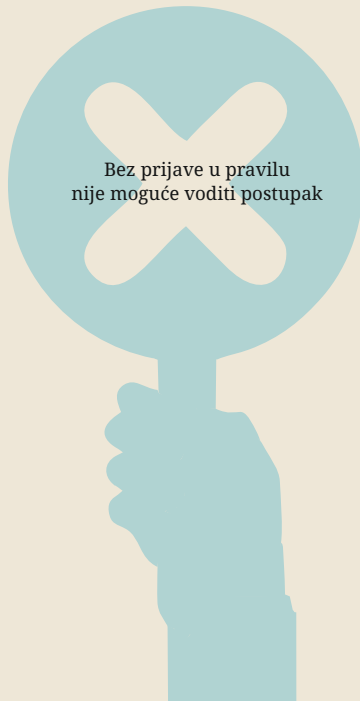
! Detaljno navedite **okolnosti**, kontekst i involvirane osobe.

! Recite policiji ako mislite da su **mržnja ili predrasuda** imali ulogu u počinjenju krivičnog djela.

! Recite policiji doslovce koje je riječi napadač upotrijebio, uključujući i **prijetnje, psovke i uvrede**, prije, za vrijeme ili poslije napada. Insistirajte na tome da službeno lice tačno zapiše riječi koje je napadač koristio.

! Da li se nešto slično desilo i **ranije**? Recite to policiji, čak i ako raniji incident nije bio prijavljen policiji.

! Ukoliko posjedujete **snimak ili fotografiju** napada ili neki drugi materijalni dokaz predajte ga policiji i recite im ako mislite da je neko drugi možda snimio ili fotografisao napad.

Bez prijave u pravilu nije moguće voditi postupak